

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ГАЛАГАН СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 343.132:341.45

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

**Реферат дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук**

Київ – 2026

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національній академії внутрішніх справ

Науковий консультант:

доктор юридичних наук, професор

Удалова Лариса Давидівна,

Національна академія внутрішніх справ,

директор навчально-наукового інституту післядипломної освіти

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Сергєєва Діана Борисівна,

Національна академія Служби безпеки України,

головний науковий співробітник

лабораторії №1 науково-організаційного центру

доктор юридичних наук, професор

Кучинська Оксана Петрівна,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

в.о. завідувача кафедри криміналістики

Навчально-наукового інституту права

доктор юридичних наук, професор

Лук'янчиков Євген Дмитрович,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,

професор кафедри інформаційного, господарського

та адміністративного права

Захист відбудеться 24 вересня 2026 року о 09:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Андрій АНТОЩУК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасному світі кримінальна юстиція дедалі частіше виходить за межі національних юрисдикцій, що зумовлено стрімкою глобалізацією кримінальних проявів транснаціонального характеру, зокрема таких як тероризм, торгівля людьми, незаконний обіг зброї та наркотиків, відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, тощо. За таких умов ефективне міжнародне співробітництво правоохоронних органів стало необхідним для протидії злочинності й, відповідно, забезпечення верховенства права. При цьому взаємодія держав у цій сфері охоплює широкий спектр кримінальних процесуальних процедур, серед яких міжнародний розшук, екстрадиція, перейняття кримінального провадження та інші.

Для України міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні набуло особливого значення у зв'язку з процесами інтеграції до європейського правового простору та необхідністю якісного документування та розслідування злочинів, учинених у період воєнного стану. Тому питання ефективного застосування міжнародних правових інструментів та координації діяльності судових й правоохоронних органів різних держав набуває пріоритетного значення.

Національне законодавство України визначає загальні засади, порядок і форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, однак практика його застосування свідчить про наявність низки правозастосовних проблем, що негативно впливають на оперативність, повноту та результативність такого співробітництва. Йдеться, зокрема, про колізії юрисдикцій, складність взаємодії між компетентними органами, труднощі під час виконання окремих запитів про міжнародну правову допомогу, тривалі строки комунікації, неоднакові підходи до допустимості доказів і захисту персональних даних, проблеми перекладу процесуальних документів, відмінності у правових системах і процесуальних стандартах різних держав, а також недостатню визначеність механізмів та алгоритмів реалізації окремих процесуальних дій і форм міжнародного співробітництва.

Практика розслідування кримінальних правопорушень, що стосуються інтересів кількох держав, переконливо засвідчує – ефективна міжнародна взаємодія не обмежується лише до обміном інформацією чи процедурою видачі правопорушників, а потребує належного нормативного забезпечення, узгоджених організаційних механізмів, швидких каналів комунікації, взаємної довіри уповноважених органів, професійної підготовки суб'єктів кримінального провадження, а також вироблення єдиних підходів до збирання, перевірки, передачі та використання доказів, отриманих у порядку міжнародного співробітництва.

Масштабність і динаміка міжнародної взаємодії підтверджуються статистичними даними. Зокрема, у 2025 році до національних судів надійшло 820 запитів, доручень, клопотань і скарг у межах міжнародної правової допомоги,

з яких розглянуто 717, а задоволено лише 342¹. Водночас, за даними Офісу Генерального прокурора, у 2025 році надійшло 1355 звернень у сфері міжнародного співробітництва, з яких виконано 1353; підготовлено 884 звернення, з них 811 направлено для виконання, а фактично виконано 679². Наведені показники свідчать про стабільно високий рівень використання міжнародно-правових механізмів у сфері кримінальної юстиції та водночас підтверджують потребу в подальшій оптимізації правових процедур, підвищенні ефективності міжвідомчої та міждержавної координації, скороченні строків виконання запитів, забезпеченні належної якості процесуальних документів і посиленні інституційної спроможності органів, залучених до міжнародного співробітництва.

Теоретико-праксеологічний базис дослідження становлять праці відомих вітчизняних учених та юристів-практиків у галузі міжнародного і кримінального права, кримінального процесу та криміналістики, зокрема: Ю. І. Азарова, Ю. П. Аленіна, Т. М. Балицького, І. В. Басистої, В. К. Волошина, В. І. Галагана, А. Г. Гаркуші, Н. В. Глинської, І. В. Глов'юк, В. Г. Гончаренка, Ю. М. Грошевого, А. Я. Дубинського, О. В. Ігнатюка, А. В. Іщенко, О. В. Капліної, Є. Г. Коваленка, М. В. Корнієнка, Г. Р. Крет, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, Є. Д. Лук'янчикова, В. Т. Малярєнка, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, Д. П. Письменного, М. А. Погорецького, Д. Б. Сергєєвої, А. С. Сизоненка, О. В. Таран, О. Ю. Татарова, В. М. Тertiшника, Л. Д. Удалової, В. І. Фаринника, Ю. А. Чаплинської, С. С. Чернявського, В. П. Шибіки, О. В. Шульги, М. Є. Шумила, О. Г. Яновської та ін.

Дослідження проблем міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, пов'язаних з особливим періодом, надзвичайними ситуаціями, надзвичайним та воєнним станом, а також у контексті міжнародного розшуку, проведення процесуальних дій, екстрадиції, визнання та виконання вироків судів іноземних держав здійснювали такі науковці, як: Р. А. Авраменко, С. В. Албул, О. В. Андрушко, В. Ф. Антипенко, М. М. Антонович, А. М. Безносьок, О. О. Бекетов, В. С. Березняк, В. В. Вапнярчук, О. І. Виноградова, Г. І. Вишня, Г. П. Власова, К. Д. Волкова, А. Ф. Волобуєв, Т. С. Гавриш, М. М. Гнатовський, Л. М. Горбунова, В. М. Гребенюк, В. О. Гринюк, Д. П. Гуріна, Ж. О. Жуковська, Л. Г. Заблоцька, О. В. Задорожній, Ю. А. Іванов, А. Г. Каткова, Д. О. Коваль, М. Ю. Коробкін, С. С. Кудінов, О. В. Лазукова, М. О. Лисенков, І. І. Лукашук, М. А. Макаров, А. Г. Маланюк, О. О. Мілевський, П. Г. Назаренко, А. В. Наумов, С. С. Нестеренко, О. В. Одерій, А. В. Озерська, І. В. Озерський, М. І. Пашковський, Ю. Є. Полянський, В. О. Попелюшко, І. В. Рогатюк, М. В. Савчук, М. П. Свистуленко, С. М. Смоков, О. С. Тарасенко, Г. К. Тетерятник, В. М. Трофименко, А. Л. Федорова, Д. М. Цехан, М. С. Цуцкірідзе, І. В. Цюприк, Ю. М. Черноус, О. Г. Шило, Т. І. Шинкаренко, О. В. Шипілов, О. Ф. Шкітова та ін.

¹ Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження. Судова статистика. Судова влада України : [сайт]. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit

² Статистика про роботу органів прокуратури. Офіс Генерального прокурора : [сайт]. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-robotu-organiv-prokuraturi-2>

Водночас, попри значну кількість наукових досліджень і публікацій, недостатньо дослідженими залишаються практичні аспекти функціонування окремих кримінальних процесуальних механізмів в умовах воєнного стану, питання узгодження національного кримінального процесуального законодавства з міжнародними та європейськими стандартами, а також удосконалення процесуальних гарантій захисту прав і свобод учасників кримінального провадження. Необхідність комплексного розв'язання цих питань у поєднанні з транснаціоналізацією сучасної злочинності, зростанням ролі міжнародно-правових інструментів у доказуванні, потребою забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності та особливими завданнями України в умовах збройної агресії зумовлює актуальність теми дослідження і визначає її важливе теоретичне та прикладне значення для розвитку кримінального процесуального права, правоохоронної практики й міжнародної кримінальної юстиції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до пріоритетних напрямів державної політики у сферах національної безпеки, захисту прав людини, розвитку правосуддя, реформування органів правопорядку та міжнародного співробітництва, визначених Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020, Національною стратегією у сфері прав людини, затвердженою Указом Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021, Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленим Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023, а також Європейською конвенцією про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20.04.1959 р., ратифікованою Законом України від 16.01.1998 р. № 44/98-ВР, та Римським статутом Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р., ратифікованим Законом України від 21.08.2024 р. № 3909-ІХ. Напрямок дослідження узгоджується з Тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 рр., затвердженою наказом МВС України від 11.06.2020 р. № 454, та на 2025–2029 рр., затвердженою наказом МВС України від 21.05.2024 р. № 326, а також Основними напрямками наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 рр. (рішення Вченої ради від 21.11.2020 р., протокол № 23) та на 2025–2029 рр. (рішення Вченої ради від 30.12.2024 р., протокол № 25).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 25 жовтня 2022 року (протокол № 14) та уточнено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 31 березня 2026 року (протокол № 6).

Мета і задачі дослідження. *Мета* дослідження полягає у формуванні теоретико-праксеологічних засад міжнародного співробітництва під час кримінального провадження та розробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України і практики його застосування.

Поставлена мета зумовлює необхідність вирішення таких основних *задач*:

- з'ясувати стан наукового розроблення проблем міжнародного співробітництва під час кримінального провадження та окреслити перспективні напрями їх подальшого дослідження;
- розкрити особливості становлення і розвитку міжнародного співробітництва під час кримінального провадження та виокремити основні періоди його формування на теренах України;
- визначити поняття, сутність, ознаки, принципи та правові основи регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні;
- узагальнити зарубіжний досвід правового регулювання й організації міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні та визначити шляхи його імплементації в Україні;
- охарактеризувати систему суб'єктів міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, визначити їх правовий статус, повноваження та особливості взаємодії, зокрема в умовах воєнного стану;
- розкрити організаційні та правові засади міжнародного розшуку осіб, які переходять від органів досудового розслідування;
- узагальнити специфіку й напрями вдосконалення міжнародної правової допомоги під час проведення процесуальних дій у кримінальному провадженні;
- виокремити прикладні проблеми здійснення кримінального провадження у порядку перейняття;
- розкрити особливості визнання і виконання вироків судів іноземних держав та передачі засуджених осіб;
- визначити правову природу, підстави, умови та процесуальний порядок видачі (екстрадиції) осіб у кримінальному провадженні;
- сформулювати концептуальне бачення спрощеного порядку видачі (екстрадиції) осіб;
- розкрити міжнародні стандарти доказування в системі стандартів справедливого правосуддя;
- запропонувати шляхи співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом щодо кримінальних правопорушень, учинених на території України;
- охарактеризувати процесуальний статус потерпілого у кримінальних провадженнях у Міжнародному кримінальному суді.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають, змінюються та припиняються у зв'язку зі здійсненням міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Предмет дослідження – теорія та практика міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить система загальнонаукових і спеціальних методів. *Діалектичний* метод застосовано для пізнання міжнародного співробітництва під час кримінального провадження у його розвитку, взаємозв'язку та взаємозумовленості з іншими правовими явищами (розділи 1–4); методи *аналізу, синтезу, індукції* – для опрацювання доктринальних положень, нормативно-правових актів і матеріалів

правозастосовної практики та формулювання на їх основі узагальнень (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1–2.3, 3.1–3.5, 4.1–4.3); *історико-правовий* – для дослідження генезису, закономірностей і періодизації становлення міжнародного співробітництва України у кримінальному провадженні (підрозділ 1.2); *логіко-семантичний* – для уточнення понятійно-категоріального апарату, визначення змісту понять «міжнародне співробітництво», «міжнародний розшук», «перейняття кримінального провадження», «екстрадиція», «видача» та «передача» (підрозділи 1.3, 2.3, 3.2–3.5); *формально-юридичний* (юридико-догматичний) – для тлумачення положень національного законодавства й міжнародних договорів, виявлення прогалин, колізій і недоліків правового регулювання (підрозділи 1.3, 2.2–2.3, 3.1–3.5, 4.2–4.3); метод *правової герменевтики* – для з'ясування змісту міжнародно-правових актів, положень Римського статуту, практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) і Міжнародного кримінального суду (МКС) (підрозділи 1.3, 3.1–3.5, 4.1–4.3); *порівняльно-правовий* – для виявлення особливостей доктринального розуміння специфіки кримінальних процесуальних стандартів, процесуальних процедур співробітництва в Україні та інших країнах, а також оцінки можливостей імплементації позитивного зарубіжного досвіду у національну правозастосовну практику (підрозділи 2.1, 3.1–3.5, 4.1–4.3).

Системно-структурний метод забезпечив визначення місця міжнародного співробітництва в системі кримінального процесуального права, його структури, форм і системи суб'єктів (підрозділи 1.3, 2.2–2.3, розділ 3); *функціональний* – розкриття компетенції суб'єктів, механізмів їх взаємодії та функціонального призначення окремих форм міжнародного співробітництва (підрозділи 2.2–2.3, 3.1–3.5, 4.2–4.3); *класифікації* – для систематизації суб'єктів, форм, процедур, підстав та етапів міжнародного співробітництва (підрозділи 1.2–1.3, 2.2–2.3, розділ 3); *прогностичний* – для визначення тенденцій розвитку кримінального процесуального законодавства та перспектив удосконалення правозастосовної практики (розділи 2–3, підрозділи 4.2–4.3); *моделювання* – для розроблення авторських дефініцій, алгоритмів взаємодії та пропозицій щодо внесення змін до Кримінального процесуального кодексу (КПК) України (підрозділи 2.2–2.3, 3.1–3.5, 4.2); *контент-аналізу* – для опрацювання судових рішень, статистичних звітів, практики ЄСПЛ і МКС та виявлення типових проблем реалізації відповідних процедур (підрозділ 2.3, розділи 3–4); *статистичний* використано для збирання, кількісного та якісного аналізу результатів анкетування, офіційних статистичних даних і матеріалів судової практики (підрозділи 2.2–2.3, 3.1–3.5).

Емпіричну базу дослідження становлять результати анкетування 435 респондентів, зокрема 90 суддів, 130 прокурорів і 215 слідчих Національної поліції України з усіх областей України; дані офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора, Міністерства юстиції України та МВС України за 2013–2025 рр. щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження; офіційні статистичні, інформаційні й аналітичні матеріали Інтерполу, Європолу, Євроюсту, Управління ООН з наркотиків і злочинності та Ради Європи; 585 ухвал слідчих суддів, розміщених у Єдиному державному реєстрі судових рішень, а також практика судів України, ЄСПЛ та МКС.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній науці кримінального процесуального права комплексним монографічним дослідженням, в якому реалізовано доктринальний підхід до формування теоретико-праксеологічних засад міжнародного співробітництва під час кримінального провадження з розробленням науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України і практики його застосування, з урахуванням дії правового режиму воєнного стану, зокрема:

вперше:

– розроблено цілісну теоретико-праксеологічну концепцію міжнародного співробітництва під час кримінального провадження як функціонально інтегрованого кримінального процесуального механізму, що поєднує правову природу, мету, принципи, суб'єктів, форми, процесуальні процедури, організаційні алгоритми взаємодії та гарантії прав учасників, визначає узгоджений порядок діяльності компетентних органів України, органів іноземних держав і міжнародних інституцій на засадах законності, взаємності, рівності, справедливості та дотримання прав людини й спрямований на одержання та використання доказів, розшук і видачу осіб, забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності, виконання судових рішень, документування міжнародних злочинів, співробітництво з МКС та адаптацію національної системи кримінальної юстиції до викликів воєнного стану і міжнародних стандартів правосуддя;

– здійснено систематизацію суб'єктів міжнародного співробітництва під час кримінального провадження шляхом побудови цілісної багаторівневої та функціональної моделі, у межах якої за обсягом компетенції, характером повноважень і місцем у механізмі міжнародної взаємодії виокремлено макрорівень стратегічного, нормативного й дипломатичного забезпечення, мезорівень діяльності центральних і компетентних органів, відповідальних за координацію та реалізацію окремих форм співробітництва, і мікрорівень безпосереднього виконання процесуальних дій, а за функціональним призначенням – ініціаторів, посередників і виконавців міжнародної взаємодії, що дозволило розмежувати повноваження, визначити організаційні та інформаційні зв'язки, встановити тотожність функцій і прогалини міжвідомчої координації та обґрунтувати прийняття спільної міжвідомчої Інструкції, яка має встановити уніфіковані процедури підготовки, направлення, виконання і контролю міжнародних запитів, створення спільних слідчих груп, обміну доказами й інформацією, розподілу відповідальності між уповноваженими органами та алгоритми реагування на міжнародні доручення в умовах воєнного або надзвичайного стану;

– запропоновано до законодавчого закріплення розроблений кримінальний процесуальний механізм міжнародного розшуку особи у вигляді нової ст. 281¹ КПК України, що поєднує визначення міжнародного розшуку як самостійної процесуальної форми міжнародного співробітництва, підстави та порядок його ініціювання, розмежування компетенції уповноважених органів, вимоги до документального підтвердження оголошення особи в міжнародний розшук

шляхом публікації повідомлення «Red Notice» або іншого повідомлення Інтерполу, процедуру припинення розшуку й інформування відповідних органів, а також установлює правові наслідки відсутності такого підтвердження – неможливість визнання особи такою, що перебуває в міжнародному розшуку, та використання цього факту як самостійної підстави для тримання під вартою чи застосування екстрадиційного арешту, що усуває правову невизначеність, унеможливорює формальне застосування постанови прокурора про оголошення особи в розшук і посилює процесуальні гарантії її прав і свобод;

– визначено кримінальний процесуальний механізм надання міжнародної правової допомоги під час проведення процесуальних дій шляхом конкретизації змісту, суб'єктів та етапів підготовки, направлення, виконання і контролю міжнародних запитів, розроблення взаємопов'язаних алгоритмів оформлення запиту компетентного органу України та розгляду запиту іноземного компетентного органу із пропозицією коригування ч. 2 ст. 562 КПК України, відповідно до якої дозвіл прокурора або суду на проведення процесуальної дії за межами України необхідний лише тоді, коли це передбачено міжнародним договором або є обов'язковою умовою надання відповідного виду допомоги за законодавством запитуваної держави, при цьому строк дії такого дозволу не обмежується, що усуває ризик втрати ним чинності до моменту виконання запиту, забезпечує безперервність міжнародної взаємодії та належне процесуальне використання одержаних доказів;

– сформульовано комплекс законодавчих положень щодо визнання і виконання вироків судів іноземних держав та передачі засуджених осіб, що передбачає доповнення ч. 3 ст. 606 КПК України можливістю здійснення передачі в інших випадках, визначених міжнародними договорами України, та запровадження нової ст. 606¹ КПК України, у якій запропоновано закріпити вичерпний перелік матеріально-правових і процесуальних підстав для відмови у визнанні та виконанні іноземного вироку або передачі засудженої особи, зокрема відсутність подвійної кримінальної караності, порушення принципу *ne bis in idem*, закінчення строків давності, загрозу порушення прав людини, відсутність необхідної згоди чи міжнародних гарантій гуманного поводження, а також обов'язок уповноваженого органу належно мотивувати прийняте рішення, що забезпечує правову визначеність, єдність правозастосування та недопущення погіршення правового становища засудженого;

– запропоновано кримінальний процесуальний механізм затримання особи з метою видачі та застосування спрощеного порядку видачі (екстрадиції), що передбачає доповнення ст. 208 КПК України окремою підставою для затримання особи, розшукуваної компетентними органами іноземної держави, за наявності офіційного запиту або повідомлення Генерального секретаріату Інтерполу, а також установлення у ст. 588 КПК України сімдесятидвогодичного строку судового розгляду заяви про добровільну згоду на видачу й обов'язку слідчого судді перевіряти надані запитуючою державою гарантії неприпустимості катувань і смертної кари, забезпечення права на справедливий суд та належних умов тримання під вартою;

– доведено необхідність врегулювання підстав і порядку проведення консультацій між компетентними органами України та МКС шляхом внесення змін до ч. 1 ст. 619 КПК України, відповідно до яких такі консультації мають проводитися у випадках, визначених Римським статутом, а також у разі виникнення обґрунтованих загроз національній безпеці чи порушення міжнародних зобов'язань України, при цьому додаткові підстави повинні мати винятковий характер і не суперечити положенням Римського статуту;

удосконалено:

– періодизацію становлення і розвитку міжнародного співробітництва України під час кримінального провадження, у межах якої виокремлено києворуський, литовсько-польський, козацько-гетьманський, імперський, радянський кодифікаційний періоди, період повного нормативно-правового закріплення, пострадянський і сучасний періоди, а також розкрито закономірності трансформації його форм, правових механізмів і суб'єктного складу залежно від етапів державотворення, політичних перетворень, безпекової ситуації та зміни кримінальної процесуальної парадигми;

– поняття міжнародного співробітництва під час кримінального провадження як засновану на міжнародних договорах, нормах національного законодавства або принципі взаємності узгоджену діяльність компетентних органів і посадових осіб України, іноземних держав та міжнародних інституцій, що реалізується у встановлених кримінальним процесуальним законом формах і становить систему взаємних правових зобов'язань та процесуальних гарантій, побудовану на принципах законності, суверенної рівності держав, справедливості, поваги до прав людини й невідворотності кримінальної відповідальності та спрямовану на виконання завдань кримінального провадження й узгодження національного кримінального процесу з міжнародно-правовими механізмами протидії злочинності;

– процесуальний механізм перейняття кримінального провадження як заснованої на міжнародному договорі або принципі взаємності діяльності компетентних органів запитуваної сторони щодо здійснення кримінального переслідування за запитом іншої держави з одночасною передачею відповідних матеріалів кримінального провадження, обґрунтування застосування цієї процедури виключно щодо злочинів, а також покладення на слідчого, прокурора або суд обов'язку до направлення клопотання про передання кримінального провадження виконати всі процесуальні дії, проведення яких можливе без участі особи, яка підлягає притягненню до кримінальної відповідальності;

– понятійно-категоріальний апарат інституту видачі (екстрадиції) осіб шляхом визначення екстрадиції як урегульованої міжнародними договорами та національним законодавством форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, що полягає у примусовій передачі запитуваною державою запитуючій державі особи, стосовно якої здійснюється кримінальне переслідування або має бути виконано вирок суду, та розмежування понять «видача» і «передача», відповідно до якого передача має добровільний або договірний характер і здійснюється щодо засудженої особи для подальшого відбування покарання у державі її громадянства чи постійного проживання;

– наукові положення щодо співвідношення міжнародних стандартів доказування і стандартів справедливого правосуддя як взаємопов’язаної системи процесуальних вимог, у межах якої стандарт «поза розумним сумнівом» поєднує достатність сукупності доказів та внутрішню переконаність суду, засновану на об’єктивному, повному й неупередженому дослідженні обставин кримінального провадження, забезпечуючи реалізацію презумпції невинуватості, змагальності та права на справедливий суд;

дістало подальший розвиток:

– теоретико-правове розуміння системи правових основ міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, яку становлять положення Конституції України, норми КПК та інших законів України, міжнародні договори, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, а також загальновизнані принципи міжнародного права, і її функціонального призначення як нормативного підґрунтя реалізації кримінальної процесуальної та стратегічної функцій такого співробітництва, пов’язаних із забезпеченням правосуддя, захистом прав людини, документуванням воєнних злочинів і входженням України до європейського та світового правового простору;

– узагальнення зарубіжних моделей регулювання міжнародного співробітництва під час кримінального провадження з виокремленням системно-кодифікованої моделі держав континентальної Європи та децентралізованої моделі держав англо-американської правової системи, що дало змогу визначити пріоритетні напрями використання відповідного досвіду в Україні, зокрема систематизацію норм КПК України, розвиток механізмів створення спільних слідчих груп, удосконалення процедур обміну доказами й інформацією та зміцнення інституційної взаємодії з європейськими органами юстиції і міжнародними організаціями;

– кримінальні процесуальні положення щодо умов належного процесуального одержання та використання у кримінальному провадженні доказів, отриманих у порядку міжнародної правової допомоги, що передбачають дотримання встановлених міжнародним договором і кримінальним процесуальним законодавством процедур підготовки, направлення та виконання запиту, відповідність проведених процесуальних дій праву запитуваної держави, а також належний переклад, засвідчення та процесуальне оформлення одержаних матеріалів;

– організаційно-процесуальні засади міжнародного розшуку осіб шляхом визначення послідовності встановлення особи та відомостей про її можливе перебування за межами України, підготовки й направлення запиту до Національного центрального бюро Інтерполу, проведення пошукових заходів після публікації відповідного повідомлення та припинення розшуку після досягнення його мети, а також обґрунтування необхідності оновлення Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Інтерполу в частині ініціювання, координації та припинення розшуку, критеріїв внесення відомостей до інформаційної системи, строків реагування і міжвідомчого контролю;

– наукові положення про функціональне призначення визнання і виконання вироків судів іноземних держав та передачі засуджених осіб як взаємопов’язаних напрямів міжнародного співробітництва, що забезпечують реальне виконання судових рішень, невідворотність покарання та ресоціалізацію засуджених, а також про особливості їх реалізації в умовах воєнного стану, зумовлені втратою документів, обмеженим доступом до державних реєстрів, безпековими й логістичними ризиками та складнощами транзитного переміщення засуджених через територію третіх держав;

– класифікація ризиків, що можуть зумовлювати відмову іноземних держав у видачі особи Україні в умовах воєнного стану, з виокремленням ризиків катування, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або неналежних умов тримання, порушення процесуальних прав особи у кримінальних провадженнях *in absentia* та політичної вмотивованості кримінального переслідування, на підставі чого конкретизовано необхідність індивідуального оцінювання відповідних загроз, забезпечення права особи на повторний судовий розгляд за її участю, створення належних умов тримання екстрадованих осіб і дотримання комунікаційної стриманості під час публічного висвітлення екстрадиційних проваджень;

– концептуальне розуміння правового та організаційного значення ратифікації Україною Римського статуту МКС як передумови повноправної участі держави в системі міжнародного кримінального правосуддя, міжнародно-правової протидії державі-агресору, удосконалення національних механізмів документування і розслідування міжнародних злочинів, застосування міжнародних стандартів роботи з доказами та свідками, а також гармонізації національної системи правосуддя з міжнародними і європейськими стандартами справедливого суду;

– кримінально-процесуальна характеристика статусу потерпілого у провадженнях МКС як активного учасника міжнародного кримінального процесу, наділеного правами брати участь у судових слуханнях, подавати заяви і клопотання, користуватися представництвом та правовою допомогою, отримувати інформацію, вимагати захисту персональних даних і безпеки, а також репарації завданої шкоди, з обґрунтуванням необхідності посилення ролі національних інституцій у створенні цілісного механізму захисту потерпілих від моменту вчинення міжнародного злочину до фактичного виконання рішення про відшкодування завданої шкоди.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації положення, висновки й пропозиції можуть бути використані в:

– *законотворчій діяльності* – під час підготовки проєктів змін до Кримінального кодексу України та КПК України в частині положень, що регламентують міжнародний розшук осіб, міжнародну правову допомогу, перейняття кримінального провадження, визнання і виконання вироків судів іноземних держав, передачу засуджених осіб, видачу (екстрадицію), спрощений порядок видачі та співробітництво з МКС (акт Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 28.05.2026 р. № 04-27/12-2026/125290);

– *діяльності органів правопорядку* – для вдосконалення організації міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, міжвідомчої взаємодії та взаємодії з компетентними органами іноземних держав і міжнародними організаціями, а також підготовки методичних рекомендацій, алгоритмів дій і проведення занять у системі службової підготовки (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 27.04.2026 р. № 417142026);

– *науково-дослідній роботі* – для подальших фундаментальних і прикладних досліджень кримінальних процесуальних засад міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, його форм, системи суб'єктів, міжнародного розшуку осіб і співробітництва з МКС (акт Національної академії внутрішніх справ від 25.03.2026 р. № 69-нд);

– *освітньому процесі* – під час підготовки підручників, навчальних і практичних посібників, курсів лекцій, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів із кримінального процесу, а також проведення лекційних, семінарських і практичних занять у процесі підготовки здобувачів вищої освіти та підвищення кваліфікації працівників органів правопорядку (акт Національної академії внутрішніх справ від 25.03.2026 р. № 68-оп).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана автором самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень. Наукові доробки співавторів за темою дисертації не використовувались, зокрема: у співавторстві з N. Rogatinska, O. Protsiuk та N. Fierieva опубліковано наукову статтю «War Crimes and Crimes Against Humanity in Ukraine», у якій особистий внесок здобувача становить 25 % і полягає в дослідженні кримінальних процесуальних особливостей документування воєнних злочинів і злочинів проти людяності, а також використання отриманих відомостей у межах міжнародного співробітництва; O. Galagan, V. Drozd та V. Drozd опубліковано наукову статтю «Ensuring and Restricting Human Rights and Freedoms under Martial Law in Ukraine», у якій особистий внесок здобувача становить 25 % і полягає в аналізі процесуальних гарантій забезпечення прав і свобод людини, меж їх допустимого обмеження в умовах воєнного стану та відповідності таких обмежень міжнародним стандартам; P. Harasym, O. Chernetska, A. Patyk, L. Patyk та O. Humin опубліковано наукову статтю «Public Participation in Crime Prevention in Ukraine», у якій особистий внесок здобувача становить 15 % і полягає в обґрунтуванні організаційно-правових засад взаємодії громадськості з правоохоронними органами у сфері протидії злочинності та визначенні напрямів підвищення ефективності такої взаємодії; M. Klymchuk, O. Dyka, T. Trosteniuk та K. Naumchuk опубліковано наукову статтю «Combating the Illegal Circulation of Firearms: Legal, Criminological and Forensic Aspects», у якій особистий внесок здобувача становить 20 % і полягає в дослідженні кримінальних процесуальних та організаційних аспектів виявлення, документування і розслідування незаконного обігу вогнепальної зброї, зокрема за наявності його транснаціонального характеру; Y. Barash, E. Nazymko, O. Getmanets, S. Bodnar та M. Koval опубліковано наукову статтю «Protection and Defense of Human Rights, Freedoms and Legitimate Interests in Ukraine under Martial Law», у якій особистий внесок здобувача становить 15 %

і полягає в аналізі кримінальних процесуальних механізмів захисту прав, свобод і законних інтересів людини в умовах воєнного стану та визначенні гарантій їх дотримання під час діяльності правоохоронних і судових органів; О. Khablo, М. Nykonenko, S. Zaika та Y. But опубліковано наукову статтю «Implementation of the Principle of the Rule of Law in the Criminal Process of Ukraine under Martial Law», у якій особистий внесок здобувача становить 20 % і полягає в розкритті особливостей реалізації засади верховенства права у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану, а також у визначенні її значення для забезпечення законності процесуальних рішень і захисту прав учасників кримінального провадження; Y. Shvets, М. Kornilenko, V. Ivantsov, О. Botnarenko та S. Ternytskyi опубліковано наукову статтю «Administrative Crime and Policing Trends in Ukraine 2019–2024 under Wartime Disruption», у якій особистий внесок здобувача становить 15 % і полягає в аналізі трансформації правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану, узагальненні тенденцій правопорушень і визначенні організаційних чинників, що впливають на ефективність діяльності правоохоронних органів; N. Shelever, D. Tychyna, О. Cherniavska та B. Bystrytskyi опубліковано наукову статтю «Prospects of Justice for Crimes Against Human Peace and Security», у якій особистий внесок здобувача становить 20 % і полягає в дослідженні процесуальних та міжнародно-правових механізмів притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів проти миру і безпеки людства, а також перспектив взаємодії національних органів кримінальної юстиції з міжнародними судовими інституціями.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення й висновки дисертації оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях, серед яких: «Російські воєнні злочини – від документування до покарання» (м. Івано-Франківськ, 2 грудня 2022 р.); «Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану» (Київ, 18 листопада 2022 р.); «Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України» (Київ, 27 жовтня 2023 р.); «Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу» (м. Київ, 21 грудня 2023 р.); «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 2 травня 2024 р.); «Доступ до правосуддя: виклики та перспективи» (м. Київ, 22 грудня 2025 р.); «Міжнародний кримінальний суд у системі сучасного правосуддя» (м. Київ, 24 квітня 2026 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано в 30 наукових працях, серед яких монографія, 13 статей – у виданнях включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук та зарубіжному виданні, сім статей – у виданнях, що індексуються у наукометричних базах даних Scopus та Web of Science, сім тез доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях та круглих столах та дві – у колективній монографії та підручнику.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, що містять 14 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (506 найменувань на 57 сторінках) та трьох додатків на 23 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 443 сторінки, з них основний текст – 343 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність наукового дослідження, встановлено зв'язок роботи з науковими планами й програмами, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації результатів дослідження й публікацій, у яких викладено основні положення дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Стан наукового розроблення проблем міжнародного співробітництва під час кримінального провадження»* вивчено та систематизовано за різними пошуковими критеріями широкий спектр бібліографічних джерел, зокрема, монографій, дисертацій, навчальних підручників і посібників з метою аналізу стану наукової розробки проблем міжнародного співробітництва під час кримінального провадження в Україні. Особливо акцентовано увагу на наукових працях, опублікованих після введення в Україні правового режиму воєнного стану. Такий аналіз дав змогу виявити сучасні тенденції розвитку кримінально-процесуальної доктрини та окреслити пріоритетні напрями для подальших наукових досліджень.

Прискіплива увага вчених-процесуалістів до проблем міжнародного співробітництва зумовила накопичення значного масиву теоретичних і емпіричних напрацювань, що сприяють удосконаленню механізмів взаємодії між національними та іноземними компетентними органами. Оптимальне використання цих результатів суттєво підвищує ефективність досудового розслідування і судового розгляду, зокрема у провадженнях міжнародного характеру, сприяючи більшій результативності у притягненні винних осіб до відповідальності. Водночас, результати аналізу показали, що низка питань залишається недостатньо опрацьованою у вітчизняній науці. Насамперед, це стосується системності міжнародного співробітництва на різних стадіях кримінального провадження, гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, визначення правового статусу суб'єктів процесу, у тому числі й вдосконалення механізмів реалізації юрисдикції МКС. В умовах воєнного стану ці питання набувають особливої актуальності, оскільки співробітництво між органами досудового розслідування, прокуратурою, судами та міжнародними інституціями є необхідною передумовою належного функціонування правосуддя в Україні.

Констатовано, що попри наявність ґрунтовних праць низки науковців, комплексні дослідження, які б одночасно охоплювали теоретико-практичні засади міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, поки що є поодинокими. Нагальну потребу міжгалузевого підходу підтвердили й результати опитування слідчих, прокурорів та суддів, більшість з яких вказали на необхідність створення системного наукового дослідження, спрямованого на усунення виявлених прогалин і вироблення узгоджених підходів для правозастосовної практики.

У підрозділі 1.2 «Генезис становлення та розвитку інституту міжнародного співробітництва під час кримінального провадження на теренах України» вивчено питання становлення міжнародного співробітництва України під час кримінального провадження, що дало змогу простежити історичний процес формування, визначити його основні етапи та закономірності розвитку. У межах дослідження виокремлено вісім основних періодів формування системи міжнародного співробітництва: «період Київської Русі» (IX ст. – середина XIV ст.), коли зароджувалися перші міждержавні угоди з питань видачі злочинців і правової допомоги; «литовсько-польський період» (кінець XIV ст. – середина XVII ст.), який ознаменувався розширенням договірної практики у сфері кримінальної юстиції; «козацько-гетьманський період» (XVII – кінець XVIII ст.), що характеризувався оформленням міжнародної правосуб'єктності; «імперський період» (кінець XVIII ст. – початок XX ст.), у межах якого відбувалося подальше впорядкування питань видачі осіб та взаємної правової допомоги. Подальший розвиток правових механізмів співробітництва спостерігався у «радянський кодифікаційний період» (1917–1960 рр.), коли було закладено основи офіційного правового регулювання на загальносоюзному рівні, та період повного нормативно-правового закріплення міжнародного співробітництва (1960–1991 рр.), упродовж якого ці норми були відображені в КПК УРСР 1960 р. «Пострадянський період» (1991–2012 рр.) ознаменувався переходом до європейських стандартів кримінального судочинства, укладенням Угоди про партнерство та співробітництво з ЄС і ратифікацією багатьох міжнародних конвенцій. Завершальний, «сучасний період» (з 2012 р. дотепер), розпочався з прийняттям нового КПК України, у якому вперше було закріплено визначення основних понять, пов'язаних із міжнародним співробітництвом у кримінальному провадженні, і виокремлено його основні форми (екстрадиція, перейняття, визнання і виконання вироків судів іноземних держав тощо).

Проведений історико-правовий аналіз засвідчив, що розвиток системи міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні відбувався у тісному зв'язку з етапами державотворення та зміною політико-правової парадигми. Проголошення незалежності, закріплення в Конституції України пріоритету міжнародних договорів, а також імплементація норм міжнародного права у національну систему стали вирішальними чинниками подальшого зміцнення міжнародного співробітництва. Водночас, у період дії воєнного стану назріла потреба в адаптації чинного кримінального процесуального законодавства до нових умов, пов'язаних із документуванням фактів агресії та розслідуванням воєнних злочинів.

У підрозділі 1.3 «Поняття, сутність і правові основи регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні» з'ясовано сутність, зміст і правові основи регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, що дозволило визначити його місце та роль у системі кримінального процесуального права України. У результаті аналізу встановлено, що міжнародне співробітництво виступає невід'ємним елементом сучасного правосуддя, спрямованим на забезпечення ефективного розслідування,

притягнення винних до відповідальності, а також на гарантування прав і свобод людини в умовах зростаючої злочинності.

Встановлено, що міжнародне співробітництво під час кримінального провадження має комплексний характер, поєднуючи норми національного кримінального процесуального законодавства та положення міжнародних договорів, що регулюють відповідні питання. Його реалізація можлива як у межах чинних ратифікованих угод, так і на засадах взаємності, зокрема, у випадках, коли такі договори відсутні. З'ясовано, що правова природа міжнародного співробітництва полягає у створенні системи взаємних правових зобов'язань і гарантій між державами, спрямованих на досягнення спільної мети – боротьби зі злочинністю. У цьому контексті важливе значення мають принципи законності, справедливості, поваги до суверенітету та невідворотності покарання, які знаходять відображення у процесуальних механізмах співпраці. Вони забезпечують належну координацію дій органів досудового розслідування, прокуратури, суду та інших компетентних суб'єктів у межах різних форм здійснення міжнародного співробітництва.

Особливу увагу приділено нормативно-правовим засадам регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні: встановлено, що правову основу такого співробітництва становлять норми КПК України, міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, а також загальновизнані принципи і норми міжнародного права. Запити про міжнародну правову допомогу, як і докази, здобуті у результаті її надання, мають відповідати вимогам національного законодавства, бути належно перекладеними та засвідченими згідно з міжнародними стандартами. Доведено, що міжнародне співробітництво під час кримінального провадження виконує не лише кримінально-процесуальну, а й стратегічну функцію, сприяючи інтеграції України до європейського та світового правового простору.

Розділ 2 «Організаційні засади міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Зарубіжний досвід міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні»* визначено спільні риси й особливості правового регулювання та організації міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні в Сполучених Штатах Америки та країнах Європейського Союзу (Польщі, Німеччині, Італії, Франції, Швейцарії, Австрії та інших державах). Встановлено, що у більшості з цих країн міжнародне співробітництво під час кримінального провадження має комплексний та інституційний характер і здійснюється у тісній взаємодії із міжнародними установами та організаціями, судовими та правоохоронними органами.

З'ясовано, що європейські держави здебільшого дотримуються моделі системного правового регулювання, у межах якої питання видачі осіб, взаємної правової допомоги, визнання та виконання іноземних судових рішень закріплені у спеціальних розділах кримінально-процесуальних кодексів. Найбільш послідовно цей підхід реалізовано в Німеччині (IRG), Італії (Codice di Procedura Penale) та Швейцарії (EIMP), де передбачено чіткі процесуальні процедури співробітництва, визначено компетенцію органів, порядок обігу документів і

гарантії прав учасників кримінального провадження. Водночас у правових системах низки інших держав (зокрема, США, Великої Британії) переважає децентралізована модель, у межах якої міжнародне співробітництво регулюється окремими нормативно-правовими актами, меморандумами чи спеціальними міжвідомчими угодами. Такий підхід забезпечує оперативність реагування на виклики кримінального характеру, але водночас створює ризики неповної уніфікації процедур.

Порівняльно-правовий аналіз показав, що системна деталізація норм, властива континентальним правовим системам, дозволяє уникнути правової невизначеності та підвищити результативність міжнародного співробітництва. Навпаки, у державах, де відсутнє законодавче врегулювання процесуальних аспектів, ефективність співробітництва значно знижується навіть за наявності ратифікованих міжнародних конвенцій.

Результати узагальнення зарубіжного досвіду мають важливу практичну цінність для вдосконалення українського кримінального процесу, зокрема у частині створення та функціонування спільних слідчих груп (JITs), обміну доказами та інформацією, а також інтеграції України в єдину систему міжнародної кримінальної юстиції.

У підрозділі 2.2 *«Суб'єкти міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні»* розкрито систему основних суб'єктів міжнародного співробітництва та їхній правовий статус, що дало змогу розробити науково обґрунтовану класифікацію за рівнями компетенції та характером участі у реалізації міжнародних зобов'язань України. У межах дослідження встановлено, що така класифікація доцільна на трьох взаємопов'язаних рівнях (макро-, мезо- та мікрорівні).

До макрорівня віднесено стратегічних суб'єктів, які формують політико-правові засади та визначають напрями зовнішньої правової політики держави: Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, а також Міністерство закордонних справ (МЗС), посольства та консульства. Їхня діяльність забезпечує нормативну, організаційну та дипломатичну основу міжнародного співробітництва у сфері кримінальної юстиції. На мезорівні діють спеціалізовані (центральні та компетентні) органи, а саме: Міністерство юстиції України, Офіс Генерального прокурора, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Служба безпеки України, Національна поліція та ін. Саме вони забезпечують практичну реалізацію основних форм міжнародного співробітництва. Мікрорівень представлений безпосередніми виконавцями (слідчими, детективами та прокурорами, які здійснюють процесуальні дії в межах міжнародних запитів, ініціюють їх направлення та забезпечують фіксацію результатів співробітництва). Узагальнення матеріалів кримінальних проваджень показало, що вже на початковому етапі досудового слідства майже у кожному п'ятому випадку виникає необхідність звернення через канали Інтерполу або Європолу до компетентних органів іноземних держав, що підтверджує реальну потребу у налагодженій міжвідомчій координації.

З метою удосконалення правового регулювання запропоновано також додаткову класифікацію суб'єктів міжнародного співробітництва за критерієм функціонального навантаження, що передбачає виокремлення: ініціаторів співробітництва (органи досудового розслідування, прокуратура, суд); посередників (дипломатичні представництва, МЗС); виконавців (компетентні органи держав, міжнародні організації, зокрема Інтерпол, Європол, Євроюст).

З'ясовано, що наявна система суб'єктів міжнародного співробітництва в Україні має чітку багаторівневу структуру, однак потребує подальшого вдосконалення. З метою усунення виявлених недоліків доцільним є розроблення та прийняття *спільного міжвідомчого нормативно-правового акту* – Інструкції, погодженої між Міністерством юстиції, Офісом Генерального прокурора, МВС, СБУ, НАБУ, ДБР, БЕБ та МЗС України, у якій було б врегульовано порядок взаємодії під час виконання міжнародних запитів, створення спільних слідчих груп, обміну інформацією, а також алгоритми реагування на міжнародні доручення в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Такий документ дозволить систематизувати наявну практику, уникнути дублювання функцій і забезпечити єдину координаційну політику держави у сфері міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.

У підрозділі 2.3 «*Організація міжнародного розшуку осіб, які переходять від органів досудового розслідування*» визначено нормативно-правове забезпечення та практичні аспекти міжнародного розшуку осіб у кримінальному провадженні. На підставі аналізу наукових поглядів запропоновано під цим процесом розуміти регламентований нормами національного та міжнародного права комплекс оперативно-розшукових, адміністративно-перевірочних, а також слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, що здійснюються за запитами спеціально уповноважених органів держав методами та засобами правоохоронних органів запитуваних країн та координуються Міжнародною організацією кримінальної поліції – Інтерполом, з метою встановлення місцезнаходження осіб, оголошених у розшук.

Виокремлено основні етапи організації міжнародного розшуку осіб, серед яких: виявлення та встановлення осіб, що переходять від органів досудового розслідування або суду; збирання доказів, які підтверджують перебування особи за межами України; складання та направлення запиту до НЦБ Інтерполу України; проведення пошукових заходів у державах-учасниках після публікації відповідного повідомлення Генеральним секретаріатом Інтерполу; припинення розшуку після досягнення його мети або завершення строку дії повідомлення.

Установлено, що сам факт винесення постанови прокурора про оголошення особи в розшук не є підтвердженням міжнародного розшуку, якщо відсутні документи, що свідчать про публікацію повідомлення каналами Інтерполу. Така ситуація створює ризики порушення процесуальних прав особи та ускладнює подальше здійснення екстрадиції. Тому необхідним є законодавче врегулювання статусу «міжнародно розшукуваної особи», що унеможливить формальний підхід до ініціювання розшуку.

З метою усунення правової невизначеності та забезпечення єдиних стандартів дій компетентних органів, запропоновано законодавче закріплення

процесуальної форми розшуку в окремій статті КПК України («Міжнародний розшук особи»), із визначенням підстав, порядку ініціювання, документального підтвердження факту публікації повідомлення в системі Інтерполу («Red Notice») та умов припинення розшуку. Доцільним є також оновлення Інструкції про порядок використання інформаційної системи Інтерполу, що має передбачати деталізований алгоритм взаємодії між правоохоронними органами України.

Окрім цього, запропоновано прийняти у новій редакції міжвідомчу *Інструкцію про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол*, у якій необхідно передбачити положення щодо ініціювання, координації та припинення міжнародного розшуку осіб, а також врегулювати алгоритм взаємодії між Національною поліцією України, Офісом Генерального прокурора, СБУ, ДБР, НАБУ, БЕБ, Національним центральним бюро Інтерполу та Міністерством юстиції України. Такий підзаконний нормативно-правовий акт має визначити чіткі етапи обміну інформацією, критерії внесення відомостей до бази даних Інтерполу, строки реагування на міжнародні запити та механізми контролю за їх виконанням, що забезпечить прозорість і узгодженість дій компетентних органів під час здійснення міжнародного розшуку.

Розділ 3 «Кримінальна процесуальна характеристика форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні» складається з п'яти підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій у кримінальному провадженні» досліджено теоретико-прикладні аспекти надання міжнародної правової допомоги при проведенні процесуальних дій у кримінальному провадженні, що дало змогу визначити її місце у системі форм міжнародного співробітництва, розкрити зміст і структуру відповідних процедур, а також виявити проблеми правозастосування. На підставі узагальнення практики виконання міжнародних запитів встановлено, що найпоширенішим видом процесуальних дій, які ініціюються компетентними органами України, є допит осіб – такий запит надходить у 54,2 % випадків. Значно рідше порушуються клопотання щодо пред'явлення для впізнання (4,2 %), отримання зразків для порівняльного дослідження (3,5 %), проведення огляду (1,8 %) та обшуку (0,5 %).

У межах дослідження розроблено та систематизовано алгоритми дій щодо оформлення запиту про міжнародну правову допомогу і розгляду запиту іноземного компетентного органу, що дозволило структурувати етапи підготовки, направлення, виконання та контролю за реалізацією. З'ясовано, що ефективність обміну процесуальними документами значною мірою залежить від правильності оформлення запиту, дотримання вимог до його змісту, а також від своєчасності залучення центральних органів (Міністерства юстиції України або Офісу Генерального прокурора).

Проведений аналіз засвідчив, що чинне законодавство потребує удосконалення в частині регламентації процесуальних дій, які вимагають спеціального дозволу, оскільки в практичній діяльності нерідко виникають

труднощі у зв'язку із закінченням строку дії ухвали слідчого судді або резолюції прокурора до моменту виконання запиту за кордоном.

З метою підвищення ефективності міжнародного співробітництва, запропоновано внесення змін до ч. 2 ст. 562 КПК України, які передбачатимуть необмежений строк дії дозволу прокурора чи суду для виконання процесуальної дії за межами України, якщо це узгоджується з вимогами міжнародного договору або законодавством запитуваної сторони. Окрім того, розроблено алгоритми оформлення та виконання запитів про міжнародну правову допомогу, що дозволяють структурувати взаємодію між слідчими, прокурорами та центральними органами.

У підрозділі 3.2 *«Кримінальне провадження у порядку перейняття»* з'ясовано таку форму міжнародного співробітництва, як перейняття кримінального провадження, окреслено її процесуальні особливості та основні проблеми практичного застосування. Проаналізовано чинне кримінальне процесуальне законодавство України, міжнародні договори, а також практику реалізації відповідних запитів у співробітництві з іноземними компетентними органами. Встановлено, що процедура перейняття відіграє важливу роль в забезпеченні принципів невідворотності кримінальної відповідальності, економії процесуальних ресурсів та уникнення дублювання розслідувань. Водночас відсутність чіткої нормативної регламентації порядку ініціювання та виконання запитів про перейняття зумовлює різнотлумачення норм КПК України та певні труднощі у взаємодії між правоохоронними органами різних держав.

Надано авторське визначення поняття *«перейняття кримінального провадження»*, під яким запропоновано в науковій і практичній площині розуміти діяльність компетентних органів запитуваної сторони, що ґрунтується на національному законодавстві та нормах міжнародного права і полягає у виконанні запитів (клопотань) про здійснення кримінального переслідування на основі міжнародного договору, міжнародної угоди або принципу взаємності, з одночасною передачею відповідних матеріалів кримінального провадження.

Доведено, що процедура перейняття має застосовуватися винятково в кримінальних провадженнях щодо злочинів, а не кримінальних проступків. У зв'язку з цим пропонується внести зміни до п. 4 ч. 2 ст. 595 КПК України, виклавши його в такій редакції: *«4) діяння, якого стосується запит, є злочином за законом України про кримінальну відповідальність»*. Запропоновану редакцію підтримали 75 % опитаних практичних працівників органів досудового розслідування та Офісу Генерального прокурора, що свідчить про її практичну доцільність і актуальність для правозастосовної діяльності.

З огляду на необхідність підвищення ефективності міжнародного співробітництва у сфері кримінального переслідування, доцільним є внесення змін до ст. 599 КПК України *«Порядок і умови передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави»* шляхом доповнення її новою частиною четвертою такого змісту: *4. «Перед направленням клопотання про передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави слідчий, прокурор або суд зобов'язані вжити заходів щодо проведення всіх процесуальних дій, виконання яких можливе без участі особи, яка підлягає притягненню до кримінальної відповідальності»*. Реалізація цих пропозицій

сприятиме підвищенню ефективності процедури перейняття кримінального провадження, зменшенню випадків безпідставної передачі проваджень, а також забезпеченню повноти доказової бази на момент звернення.

У підрозділі 3.3 «Визнання і виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб» вивчено механізм реалізації та проблемні аспекти визнання і виконання вироків судів іноземних держав, а також передачі засуджених осіб, що становлять один із основних напрямів міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Встановлено, що така форма співробітництва забезпечує реальне виконання вироків, гарантує дотримання принципу невідворотності покарання та сприяє ресоціалізації осіб, дозволяючи відбувати покарання у державі їх громадянства. Результати анкетування свідчать, що 72 % опитаних працівників правоохоронних органів та суду вважають саме цей напрям міжнародного співробітництва найважливішим у період воєнного стану, оскільки він безпосередньо впливає на забезпечення виконання вироків щодо осіб, які перебувають за межами України, та зміцнює міжнародне співробітництво в частині відновлення справедливості й протидії злочинам пов'язаних із війною.

Під час звернення із клопотанням про передачу засудженого до України сторони зобов'язані надати повні ідентифікаційні дані особи (дату та місце народження, останнє відоме місце проживання, інформацію про вирок і місце відбування покарання), а також документи, що підтверджують громадянство. В умовах воєнного стану реалізація цих вимог істотно ускладнюється через втрату документів, переміщення осіб без можливості їх відновлення та обмежений доступ до державних реєстрів, що створює ризики затримки виконання рішень. За даними дослідження, 64 % практичних працівників вказали на цю обставину як основну перешкоду у процедурі передачі засуджених під час дії воєнного стану. Важливою складовою цього напрямку є транзитне перевезення засуджених осіб через територію третіх держав. У мирний час така процедура є звичайною складовою міжнародного співробітництва, однак в умовах воєнного стану вона набуває додаткового значення через ризики безпеки, логістичні обмеження та відсутність єдиного порядку транзиту. За результатами опитування, 68 % прокурорів і слідчих наголосили на необхідності доопрацювати це питання на законодавчому рівні.

Для узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами запропоновано внести зміни до ч. 3 ст. 606 КПК України, а також доповнити Кодекс новою статтею 606¹, у якій доцільно закріпити вичерпний перелік підстав для відмови у визнанні та виконанні вироків іноземних судів і передачі засуджених осіб.

У підрозділі 3.4 «Видача (екстрадиція) осіб» запропоновано визначати таку як урегульовану міжнародними договорами та нормами національного законодавства форму міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, що полягає у передачі однією державою іншій особи, стосовно якої компетентні органи запитуючої сторони здійснюють кримінальне переслідування або мають за мету виконання вироку суду, за умови дотримання принципів суверенітету, прав людини та презумпції невинуватості.

З'ясовано, що у законодавстві України існує термінологічна та правова невизначеність у використанні понять «видача» та «передача», що призводить до розбіжностей у правозастосуванні. У зв'язку з цим запропоновано законодавче розмежування цих понять шляхом внесення змін до ст. 10 КК України та глави 44 КПК України, де: термін «видача» слід визначити як *примусову передачу особи на запит іноземної держави для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку*, а термін «передача» – як *добровільну або договірну дію держави щодо переміщення засудженої особи для відбування покарання у державі громадянства чи постійного місця проживання*. Відповідне унормування усуне термінологічну колізію та узгодить національну термінологію з положеннями Європейської конвенції про видачу правопорушників та Конвенції про передачу засуджених осіб.

Під час дії воєнного стану процедура екстрадиції ускладнюється низкою чинників, зокрема безпекових. На підставі узагальнення практики виокремлено три основні групи підстав відмови у видачі осіб Україні: ризики порушення ст. 3 Конвенції через неналежні умови тримання та відсутність гарантій безпеки; порушення процесуальних прав особи у справах *in absentia* (право на повторний розгляд справи за її участі після екстрадиції); політичний вимір кримінального переслідування, який активує конвенційні застереження та обмеження діяльності Інтерполу.

Для усунення зазначених проблем та підвищення ефективності міжнародного співробітництва запропоновано: передбачити спеціальні процесуальні гарантії для осіб, видача яких запитується, з обов'язковою оцінкою ризиків; удосконалити процедуру заочного обрання запобіжного заходу, забезпечивши поінформованість особи про підозру та участь у провадженні після екстрадиції; створити спеціальні умови тримання екстрадованих осіб відповідно до стандартів ЄСПЛ; забезпечити комунікаційну стриманість посадових осіб та державних органів у висвітленні екстрадиційних справ до ухвалення остаточного вироку суду.

У підрозділі 3.5 «Спрощений порядок видачі (екстрадиції) осіб» встановлено, що спрощений порядок видачі (екстрадиції) особи дає змогу скоротити строки розслідування та судового розгляду, уникнути зайвого дублювання процесуальних дій і зменшити навантаження на судову систему. Водночас чинне нормативно-правове регулювання має низку суттєвих прогалин, що знижує ефективність цього механізму та створює ризики порушення прав людини. Практика свідчить про певні закономірності у місцях і способах затримання осіб, щодо яких ініціюється процедура екстрадиції: 39 % затримано під час в'їзду в Україну, 35 % – у момент виїзду, а 26 % – безпосередньо під час перебування на території держави. При цьому аналіз протоколів засвідчив, що у 74 % випадків підставою затримання зазначався п. 1 ч. 1 ст. 208 КПК України (особу застали під час вчинення злочину або замаху), ще у 20 % – п. 2 цієї ж частини, а також у 2 % документів містилися посилання на відомчі інструкції, якими фактично правоохоронці намагалися компенсувати законодавчу прогалину. Така практика створює ризики формального застосування норм і порушення гарантій законності затримання. З огляду на це, запропоновано доповнити ст. 208 КПК України новою частиною, що передбачатиме окрему

підставу для затримання особи з метою подальшої видачі (екстрадиції): *«Особа може бути затримана без ухвали слідчого судді у разі, якщо її розшукують компетентні органи іноземної держави для видачі (екстрадиції) відповідно до міжнародного договору України або принципу взаємності, за умов наявності офіційного запиту чи повідомлення Генерального секретаріату Інтерполу».*

Окрему увагу в межах спрощеного порядку було приділено судовому контролю за добровільністю згоди особи на видачу. З метою вдосконалення процесуальних механізмів, запропоновано внести низку змін до КПК України, а саме: у ст. 588 КПК України закріпити чіткий строк розгляду заяви про надання згоди на видачу (екстрадицію) у спрощеному порядку: *«Заява особи про надання згоди на видачу (екстрадицію) у спрощеному порядку розглядається судом не пізніше 72 годин із моменту її надходження».* Окрім цього, необхідно передбачити обов'язок слідчого судді витребувати від запитуючої держави гарантії дотримання прав особи, зокрема щодо: неприпустимості катувань чи смертної кари; забезпечення права на справедливий суд; гуманних умов утримання під вартою. Також потрібно уточнити порядок визначення підсудності у разі зміни місця тримання особи, встановивши, що провадження підлягає передачі до суду за новим місцем утримання без додаткових процесуальних звернень.

Реалізація запропонованих змін забезпечить єдність правозастосовної практики, підвищить ефективність екстрадиційних процедур, мінімізує випадки формального затримання, а також гарантує дотримання прав і свобод людини при застосуванні спрощеного порядку видачі осіб.

Розділ 4 «Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 4.1 *«Міжнародні стандарти доказування в системі стандартів справедливого правосуддя»* обґрунтовано сутність, взаємозв'язок та практичне значення міжнародних стандартів доказування і стандартів справедливого правосуддя, які становлять основу сучасного кримінального процесу та визначають рівень його відповідності міжнародним зобов'язанням України. Встановлено, що зазначені стандарти мають єдину правову природу, оскільки спільно забезпечують дотримання фундаментальних принципів, зокрема, верховенства права, презумпції невинуватості, змагальності сторін, рівності учасників процесу перед законом і судом.

Міжнародні стандарти справедливого правосуддя, закріплені у ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, визначають загальні процесуальні гарантії, обов'язкові для всіх держав-учасниць. Водночас стандарти доказування, сформовані практикою ЄСПЛ та МКС, конкретизують ці гарантії, встановлюючи рівень доказової переконаності, який повинен бути досягнутий для законного засудження особи або ухвалення виправдувального рішення. Аналіз рішень ЄСПЛ дав змогу визначити, що основним стандартом доказування у кримінальному процесі є «поза розумним сумнівом» (beyond reasonable doubt), який поєднує вимогу об'єктивності доказів і внутрішнього переконання суду, сформованого на підставі всебічного, повного та неупередженого дослідження обставин справи. Практика діяльності МКС підтверджує, що цей стандарт є

універсальним критерієм доведеності вини, який водночас гарантує захист від свавільного засудження.

У підрозділі 4.2 «Співробітництво з Міжнародним кримінальним судом щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території України» з'ясовано особливості співробітництва України з МКС, а також визначено напрями вдосконалення кримінального процесуального законодавства у цій сфері. Встановлено, що ратифікація Римського статуту МКС стала ключовою віхою у розвитку національної системи правосуддя. Відповідне рішення має стратегічне значення за трьома напрямками: воно є інструментом міжнародно-правової протидії державі-агресору, що вчинила акти агресії проти України; забезпечує інтеграцію України до системи міжнародного кримінального правосуддя та сприяє ефективному переслідуванню осіб, відповідальних за найтяжчі злочини; відповідає зобов'язанням за Угодою про асоціацію з Європейським Союзом і сприяє вдосконаленню внутрішньої правової системи через гармонізацію із європейськими стандартами справедливого суду.

Наголошено, що збройна агресія РФ проти України зумовила істотні зміни у кримінальному процесуальному законодавстві та функціонуванні системи правосуддя загалом. Аналіз положень розділу IX² КПК України засвідчив, що внесені у 2022 р. зміни поставили перед кримінальною процесуальною доктриною низку концептуальних завдань, зокрема, виникла необхідність переосмислення ідеології застосування міжнародних стандартів правосуддя, адаптації процесуальних механізмів до практики МКС та інтеграції рішень цього суду у вітчизняну судову практику.

Для підвищення ефективності міжнародного співробітництва запропоновано закріпити у законодавстві пріоритетність положень Римського статуту у випадках співпраці з МКС. Відповідно до цього пропонується доповнити ч. 1 ст. 619 КПК України таким формулюванням: *«Консультації між компетентними органами України та Міжнародним кримінальним судом проводяться у випадках, визначених Римським статутом, а також у разі виникнення обґрунтованих загроз національній безпеці чи порушення міжнародних зобов'язань України. Додаткові підстави для проведення консультацій є винятковими і не можуть суперечити положенням Римського статуту»*.

У підрозділі 4.3 «Процесуальний статус потерпілого у кримінальних провадженнях у Міжнародному кримінальному суді» встановлено, що нормативно-правова регламентація статусу потерпілих у провадженні МКС становить одну з найбільш прогресивних новел міжнародного кримінального процесу. Вперше в історії міжнародного правосуддя потерпілі отримали інституційно закріплене право бути почутими, брати участь у судових засіданнях, подавати заяви, представляти свої інтереси через законних представників та вимагати відшкодування завданої шкоди. Основа, закладена Римським статутом і Правилами процедури та доказування МКС, утворює систему гарантій, яка охоплює не лише процесуальні права потерпілих (участь у розгляді, доступ до інформації, представництво, захист особистих даних), а й матеріальні аспекти – право на репарацію, відновлення честі та гідності, а також забезпечення безпеки. Саме завдяки цим положенням МКС уперше вивів потерпілого зі статусу

пасивного об'єкта розслідування у повноправного суб'єкта міжнародного кримінального процесу, що здатен впливати на перебіг судового розгляду. Доведено, що ефективність реалізації їхніх прав залежить не лише від формального закріплення у статутних документах Суду, а й від активної позиції палат і Секретаріату МКС у сприянні комунікації з потерпілими, наданні юридичної допомоги та гарантуванні безпеки свідчень. У такий спосіб дослідження дозволило конкретизувати механізми практичного втілення процесуальної рівності сторін, що посилює концепцію гуманізації міжнародного кримінального правосуддя.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі комплексного наукового аналізу доктрин вітчизняних і зарубіжних учених розв'язано комплекс теоретичних, правових і прикладних проблем міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, з розробленням науково обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, спрямованих на вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування в умовах дії правового режиму воєнного стану. Найсуттєвішими з них вважаються наступні:

1. Проведений аналіз показав, що вітчизняна правова доктрина накопичила вагомий теоретичний масив, однак потребує подальшої систематизації та оновлення з урахуванням викликів воєнного стану. Найбільш актуальними залишаються питання гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, визначення процесуального статусу учасників міжнародного співробітництва і подальшого вдосконалення механізмів реалізації юрисдикції МКС. У контексті цього важливим є перехід від фрагментарного вивчення окремих аспектів до створення комплексної, міждисциплінарної наукової розробки, здатної забезпечити ефективне співробітництво між національними органами правосуддя та міжнародними інституціями.

2. Формування системи міжнародного співробітництва України під час кримінального провадження має давні історичні передумови та охоплює вісім основних періодів: києворуський, литовсько-польський, козацько-гетьманський, імперський, радянський кодифікаційний, період нормативно-правового закріплення, пострадянський та сучасний. Кожен із цих періодів та етапів позначився розвитком основних форм міжнародного співробітництва у сфері кримінальної юстиції.

Історико-правовий аналіз засвідчив, що становлення міжнародного співробітництва відбувалося під впливом політичних трансформацій і змін у державному устрої, що зумовлювало необхідність постійної адаптації правових інститутів до нових умов. Особливе значення мав період здобуття Україною незалежності, коли було закладено основи власної зовнішньої та правової політики, розпочато гармонізацію кримінального процесуального законодавства з міжнародними стандартами та укладено низку двосторонніх і багатосторонніх міжнародних угод.

3. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження становить невід'ємний елемент механізму правосуддя, покликаний забезпечити ефективне розслідування злочинів, реалізацію принципу невідворотності покарання та захист основоположних прав і свобод людини. Його зміст визначається як комплексна система правових, організаційних і процедурних заходів, що поєднують національні норми кримінального процесу з положеннями міжнародних договорів. Міжнародне співробітництво функціонує на засадах законності, суверенної рівності держав, взаємності, справедливості та дотримання прав людини, що створює правове підґрунтя для координації діяльності правоохоронних і судових органів різних країн у боротьбі зі злочинністю.

Правову основу міжнародного співробітництва становлять положення Конституції України, норми КПК України, міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою, а також загальновизнані принципи міжнародного права. Практична реалізація міжнародного співробітництва відбувається через екстрадицію, перейняття кримінального провадження, визнання та виконання вироків іноземних судів, а також надання міжнародної правової допомоги. У сучасних умовах воєнного стану міжнародне співробітництво набуває особливої ваги, оскільки забезпечує документування воєнних злочинів, взаємодію з міжнародними судовими інституціями та сприяє зміцненню авторитету України як держави, що послідовно дотримується принципів верховенства права та міжнародної справедливості.

4. Система міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні в країнах Європейського Союзу та Сполучених Штатах Америки характеризується високим рівнем інституційної впорядкованості та нормативної визначеності. У більшості держав ЄС міжнародне співробітництво регулюється безпосередньо у кримінальнопроцесуальних кодексах, що забезпечує єдність правозастосовної практики, узгодженість дій компетентних органів і гарантії захисту прав учасників провадження. Однак у державах англо-американської правової системи співробітництво здійснюється на основі спеціальних законів, міжвідомчих меморандумів і двосторонніх угод, що дозволяє швидко розслідувати злочини, проте ускладнює уніфікацію процедур.

Одержані результати порівняльно-правового аналізу свідчать, що ефективність міжнародного співробітництва значною мірою залежить від рівня нормативної деталізації та узгодженості внутрішнього законодавства з міжнародними стандартами. Зарубіжний досвід доводить необхідність подальшої систематизації норм КПК України, розширення договірно-правової бази, розвитку механізмів створення спільних слідчих груп, удосконалення процедур обміну доказами й інформацією, а також зміцнення інституційних зв'язків із європейськими органами юстиції та міжнародними організаціями.

5. Система суб'єктів міжнародного співробітництва під час кримінального провадження має складну ієрархічну структуру, у межах якої виділено три взаємопов'язані рівні – макро-, мезо- та мікрорівень. До макрорівня належать вищі органи державної влади, що формують політико-правові засади зовнішньої діяльності держави, до мезорівня – центральні та спеціалізовані органи, безпосередньо відповідальні за реалізацію міжнародних запитів і координацію

правоохоронної взаємодії, а до мікрорівня – слідчі (детективи), прокурори, експерти, які здійснюють практичне виконання процесуальних дій у межах міжнародних звернень. Така багаторівнева модель забезпечує узгодженість політичних, дипломатичних і правозастосовних механізмів. Водночас проаналізована практика показує наявність низки проблем координаційного та нормативного характеру, зокрема відсутність єдиного міжвідомчого документа, який би регламентував порядок обміну інформацією, створення спільних слідчих груп і виконання міжнародних доручень. Для підвищення ефективності міжнародного співробітництва запропоновано розробити та затвердити спільну Інструкцію між Міністерством юстиції, Офісом Генерального прокурора, МВС, СБУ та МЗС України, що дозволить уніфікувати процедури, уникнути дублювання функцій і забезпечити узгоджену державну політику у цій сфері.

6. Міжнародний розшук у кримінальному провадженні спрямований на забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності та ефективне функціонування системи правосуддя. Установлено, що його зміст полягає у здійсненні комплексу узгоджених оперативно-розшукових, адміністративних і процесуальних дій, які координуються каналами Інтерполу для встановлення місцезнаходження осіб, що переховуються від слідства чи суду. Аналіз практики засвідчив, що відсутність законодавчого визначення поняття «міжнародний розшук» та чітких процедурних правил створює ризики формального підходу, порушення прав і свобод людини й ускладнення екстрадиційних процедур.

З метою усунення правової невизначеності запропоновано доповнити КПК окремою статтею: *Стаття 281¹. Міжнародний розшук особи*, у якій необхідно: визначити поняття «міжнародний розшук» як процесуальну форму реалізації міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні; закріпити підстави для оголошення особи в міжнародний розшук, порядок його ініціювання, компетенцію уповноважених органів; встановити обов'язок слідчого чи прокурора долучати до матеріалів провадження підтвердження публікації «Red Notice» або еквівалентного повідомлення Інтерполу; передбачити процесуальні наслідки для сторін кримінального провадження у разі відсутності такого підтвердження (зокрема, недопустимість посилання на факт міжнародного розшуку як правової підстави для тримання під вартою чи екстрадиційного арешту); визначити порядок припинення міжнародного розшуку та інформування відповідних органів.

7.7. Надання міжнародної правової допомоги під час проведення процесуальних дій є однією з основних форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, спрямованою на забезпечення повноти та об'єктивності досудового розслідування. З'ясовано, що найбільш поширеною формою таких звернень є запити про проведення допитів, що пояснюється простотою їх організації та відсутністю уніфікованих процедур для складніших процесуальних дій. Водночас відзначено про наявність прогалин у правовому регулюванні, зокрема щодо процесуальних дій, які потребують спеціального дозволу прокурора або суду, що створює ризики затягування строків виконання запитів і втрати доказового значення отриманих матеріалів.

Для вдосконалення нормативних засад взаємодії слідчих підрозділів України з компетентними органами іноземних держав під час кримінального провадження обґрунтовано доцільність викладення ч. 2 ст. 562 КПК України *«Процесуальні дії, які потребують спеціального дозволу» в такій редакції: «2. У разі виконання запиту про міжнародну правову допомогу передбачає проведення на території іноземної держави процесуальної дії, здійснення якої в Україні допускається на підставі дозволу прокурора або суду, одержання такого дозволу в порядку, визначеному цим Кодексом, є обов'язковим лише тоді, коли відповідна вимога встановлена міжнародним договором України або законодавством запитуваної сторони як необхідна умова надання певного виду правової допомоги. Строк чинності зазначеного дозволу не поширюється на період виконання запиту компетентним органом іноземної держави, а його належним чином засвідчена копія додається до матеріалів запиту».*

Запропоноване нормативне уточнення уможливить використання ухвали слідчого судді як належної юридичної підстави для проведення процесуальної дії компетентним органом запитуваної держави й після спливу визначеного в ній строку, якщо запит було сформовано та направлено в межах цього строку. Такий підхід ураховує тривалість міжнародних процедур, усуває необхідність повторного звернення за дозволом виключно через часові витрати на передавання й опрацювання запиту та сприяє ефективнішому здійсненню міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.

8. Процедура перейняття кримінального провадження забезпечує реалізацію невідворотності покарання, кримінального переслідування та процесуальної економії, дозволяючи уникнути дублювання розслідувань і сприяти справедливому правосуддю. Водночас виявлено, що чинне законодавство України не містить достатньо чіткої регламентації порядку ініціювання та виконання запитів про перейняття, що призводить до неоднозначного тлумачення норм КПК і створює праксеологічні перешкоди.

З метою удосконалення правового механізму перейняття кримінального провадження запропоновано авторське визначення цього поняття як діяльності компетентних органів запитуваної сторони, спрямованої на здійснення кримінального переслідування за запитом іншої держави на підставі міжнародного договору чи принципу взаємності з одночасною передачею матеріалів провадження. Аргументовано доцільність внесення змін до п. 4 ч. 2 ст. 595 та ст. 599 КПК України, що дозволить обмежити застосування процедури лише щодо злочинів, а також зобов'язати органи досудового розслідування виконувати всі можливі процесуальні дії до моменту передачі провадження.

9. Визнання і виконання вироків судів іноземних держав, а також передача засуджених осіб є одним із найважливіших напрямів міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, оскільки саме відповідні процедури забезпечують реальне виконання рішень правосуддя та сприяють ресоціалізації засуджених. З'ясовано, що ефективність їх реалізації залежить від належного документального забезпечення, злагодженої взаємодії компетентних органів і своєчасного виконання міжнародних запитів. В умовах дії воєнного стану такі процедури ускладнюються через втрату документів, обмеження

доступу до державних реєстрів і проблеми з транзитом осіб, що потребує удосконалення правових механізмів і процедурних гарантій.

З метою гармонізації національного законодавства з міжнародними зобов'язаннями України, запропоновано внести зміни до ч. 3 ст. 606 КПК України, доповнивши її словами: «3. ...а також в інших випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України», що дозволить узгодити положення КПК України з Додатковим протоколом до Європейської конвенції про передачу засуджених осіб (1997 р.), який передбачає можливість передачі засудженого без його згоди у випадках депортації (висилки чи видворення) після відбуття покарання. Такий крок підвищить узгодженість вітчизняної практики із європейськими стандартами та забезпечить належну реалізацію міжнародних домовленостей.

Водночас, з метою усунення прогалин і забезпечення правової визначеності, доцільним є доповнення КПК України новою ст. 606¹ такого змісту:

Стаття 606¹. Підстави відмови у визнанні та виконанні вироків судів іноземних держав та передачі засуджених осіб

1. Визнання та виконання вироку суду іноземної держави на території України, а також передача засудженої особи для відбування покарання в іноземній державі або її прийняття в Україну не допускається у випадках, якщо:

1) діяння, за яке особу засуджено, не є злочином за законом України про кримінальну відповідальність;

2) вирок постановлено судом, юрисдикція якого не визнається Україною;

3) виконання призначеного покарання є неможливим відповідно до законодавства України або іноземної держави;

4) стосовно тієї ж особи в Україні вже існує обвинувальний вирок, що набрав законної сили, або ухвала про закриття кримінального провадження за тим самим діянням (ne bis in idem);

5) закінчилися строки давності притягнення до кримінальної відповідальності чи виконання вироку;

6) особу було засуджено за діяння, яке в Україні визнається політичним злочином або злочином військового характеру, що не підлягає кримінальному переслідуванню відповідно до міжнародних договорів;

7) є підстави вважати, що виконання вироку або передача засудженого призведе до порушення прав людини, гарантованих Конституцією України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

8) відсутня згода засудженого на передачу, якщо міжнародним договором не передбачено інше;

9) іноземна держава відмовилася надати гарантії щодо умов утримання особи, гуманного поводження або збереження її правового статусу під час виконання покарання.

2. Уповноважений (центральний) орган зобов'язаний у процесуальному рішенні (постанові, або ухвалі) викласти підстави відмови у визнанні чи виконанні вироку або у передачі засудженої особи.

Прийняття відповідної норми забезпечить єдине правозастосування, підвищить передбачуваність судової практики, усуне ризики колізій і зловживань, а також гарантуватиме дотримання прав і свобод людини під час визнання і виконання вироків судів іноземних держав та передачі засуджених осіб.

10. Правова природа екстрадиції полягає у врегульованій міжнародними договорами та національним законодавством процедурі передачі особи, стосовно якої здійснюється кримінальне переслідування або виконання вироку суду. Водночас у вітчизняному праві виявлено термінологічну невизначеність між поняттями «видача» та «передача», що призводить до колізій у правозастосуванні. З метою їх усунення запропоновано законодавчо закріпити розмежування цих понять у КК та КПК України.

З'ясовано, що в умовах дії воєнного стану процедура екстрадиції ускладнюється через безпекові ризики та політичний контекст кримінального переслідування. З огляду на це обґрунтовано необхідність упровадження спеціальних процесуальних гарантій для осіб, видача яких запитується, а також удосконалення процедур заочного обрання запобіжних заходів та умов тримання екстрадованих осіб відповідно до стандартів ЄСПЛ.

11. Спрощений порядок видачі (екстрадиції) є ефективним механізмом міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, який сприяє скороченню строків досудового розслідування, уникненню дублювання процесуальних дій і зменшенню навантаження на судову та правоохоронну систему. Водночас наявні прогалини у правовому регулюванні створюють ризики порушення прав і свобод людини та формального застосування норм, що особливо проявляється у практиці затримань осіб, розшукуваних іноземними державами. Виявлено, що у більшості випадків правоохоронці використовують положення ст. 208 КПК України поза межами її прямого призначення, компенсуючи недосконалість законодавства відомчими нормативно-правовими актами, що знижує рівень законності екстрадиційних процедур. Для усунення виявлених проблем запропоновано доповнити ст. 208 КПК України новою частиною, яка передбачатиме спеціальну підставу для затримання особи з метою її видачі за запитом іноземної держави або повідомленням Інтерполу, а також внести зміни до ст. 588 КПК України щодо встановлення чітких строків розгляду заяви про добровільну згоду на екстрадицію та обов'язку суду перевіряти наявність гарантій дотримання прав особи.

12. Міжнародні стандарти доказування та стандарти справедливого правосуддя становлять взаємопов'язану правову систему. Їх спільна мета полягає у забезпеченні верховенства права, дотриманні прав і свобод людини і гарантії справедливого судового розгляду. Норми ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини становлять основу для процесуальної рівності сторін і неупередженості суду, а стандарти доказування, сформульовані у практиці ЄСПЛ і МКС, конкретизують вимоги до обґрунтованості судових рішень. З'ясовано, що основним міжнародним стандартом доказування є критерій «поза розумним сумнівом» (*beyond reasonable doubt*), який поєднує доказову достатність і внутрішню переконаність суду, засновану на об'єктивних даних. Застосування

цього стандарту в національній судовій практиці гарантує дотримання принципів презумпції невинуватості, змагальності та справедливості, а також сприяє узгодженості кримінального процесу з міжнародними зобов'язаннями. Таким чином, міжнародні стандарти доказування й справедливого правосуддя не лише задають орієнтири для судової практики, але й виступають засобом забезпечення прав і свобод людини.

13. Ратифікація Римського статуту Україною (2024 р.) дала можливість стати повноправним учасником процесів МКС, отримати права організаційного та процесуального характеру, а також забезпечити механізм для безпосереднього притягнення до відповідальності осіб, які вчиняють міжнародні злочини на території України. Це стимулюватиме національні органи досудового розслідування підвищити свою ефективність, розширити коло досліджуваних фактів, які можуть свідчити про вчинення воєнних злочинів, а також дотримуватися міжнародних стандартів у документуванні та роботі зі свідками. Україна отримає статус учасника у всіх структурах МКС, що включає право висувати кандидатуру судді від України та брати участь у виборах Прокурора Суду, що дозволяє залучати жертв злочинів війни до процесу розгляду справ, а також сприятиме продовженню та розширенню санкційної політики, у тому числі й інших держав щодо РФ як держави-агресора на основі рішень міжнародних судових інстанцій.

14. Акцентовано увагу на тому, що нормативно-правова регламентація статусу потерпілих у провадженні МКС є унікальним досягненням у розвитку міжнародного кримінального процесу, яке закріпило якісно новий підхід до захисту прав і свобод людини. Вперше потерпілі отримали процесуальний статус, що забезпечує їхню реальну участь у здійсненні правосуддя, зокрема, можливість подавати заяви і клопотання, бути присутніми на слуханнях, отримувати правову допомогу та домагатися репарацій за завдану шкоду. Такий підхід змінив потерпілого на активного учасника процесу, здатного впливати на його хід і результати. Констатовано, що ефективність реалізації цього механізму залежить не лише від нормативного закріплення у Римському статуті та Правилах процедури і доказування, а й від практичної діяльності органів Суду – передусім палат і Секретаріату, які забезпечують організацію комунікації з потерпілими, юридичний супровід і гарантії безпеки.

Однак потребує подальшого вдосконалення механізм практичної реалізації прав потерпілих. Необхідним є також посилення ролі національних інституцій у забезпеченні співробітництва з Міжнародним кримінальним судом, що дозволить створити цілісну модель захисту прав потерпілих, зокрема, від моменту вчинення злочину до етапу виконання рішень про компенсацію.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

Галаган С. О. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2026. 376 с.

*Публікації у виданнях, які включено до наукометричних баз
Scopus i Web of Science:*

1. Nina Rogatinska, Oleg Protsiuk, Sergii Galagan, Natalia Fierieva (2023). War crimes and crimes against humanity in Ukraine. *Cuestiones Políticas*. Vol. 41, № 78, P. 143-165. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001061870200011>
2. Olexandr Galagan, Valentyna Drozd, Sergii Galagan, Vitalii Drozd (2023). Ensuring and restricting human rights and freedoms under martial law in Ukraine. *DIXI*. Vol. 25, n. 2, 1-17. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001100786000001>
3. Harasym Pavlo, Chernetska Olena, Galagan Sergii, Patyk Andrii, Patyk Lesia, Humin Oleksii (2024). Public participation in crime prevention in Ukraine. *Revista de gestao social e Ambiental*. Vol. 18, n. 6. DOI <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n6-062> URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85193526398&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sot=b&sdt=b&s=TITLE-ABS-KEY%28Public+Participation+in+Crime+Prevention+in+Ukraine%29&relpos=0>
4. Mykhaylo Klymchuk, Olena Dyka, Tetyana Trosteniuk, Katerina Naumchuk, Sergii Galagan (2024). Combating the illegal circulation of firearms: legal, criminological and forensic aspects. *Les Humana*. V. 16, n. 1. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001124724200009>
5. Yevhen Barash, Ehor Nazymko, Olga Getmanets, Sergii Bodnar, Marat Koval, Sergii Galagan (2024). Protection and defense of human rights freedoms and legitimate interests in Ukraine under martial law. *Revista juridica unicuritiba*. Vol. 2, n. 78, 175-196. DOI <https://doi.org/10.26668/revistajur.2316-753X.v.2n78.6869>. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85201313764&origin=resultslist>
6. Oksana Khablo, Mykhailo Nykonenko, Sergii Zaika, Sergii Galagan, Yurss But (2025). Implementation of the principle of the rule of law in the criminal process of Ukraine under martial law. *Jurnal Cita Hukum*. Vol. 13, n. 2. DOI <https://doi.org/10.15408/jch.v13i2.46340>
7. Yuliia Shvets, Maksym Kornilenko, Volodymyr Ivantsov, Sergii Gfalan, Oleksii Botnarenko, Sergii Ternytskyi (2025). Administrative Crime and Policing Trends in Ukraine 2019-2024 Under Wartime Disruption. *Journal Ascarya solution*. Vol. 5. No 2. DOI <https://doi.org/10.53754/htidwq12>

Публікації у фахових періодичних виданнях України (категорія «Б»):

1. Галаган С. О. Зарубіжний досвід організації міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2024. № 1. С. 297–304. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.48>
2. Галаган С. О. Суб'єкти міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 550–553. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/137>
3. Галаган С. О. Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2025. № 2. С. 780–787. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.105>
4. Галаган С. О. Міжнародний розшук осіб у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2025. № 3. Т. 2. С. 641–649. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.87>
5. Галаган С. О. Видача (екстрадиція) осіб. *Право і суспільство*. 2025. № 5. Т. 2. С. 354–362. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.2.46>
6. Галаган С. О. Стан наукової розробки проблем міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 591–599. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.81>
7. Галаган С. О. Генезис становлення та розвитку міжнародного співробітництва України під час кримінального провадження. *Правові новели*. 2024. № 23. Т. 2. С. 85–91. DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.23.2.13>
8. Галаган С. О. Поняття, сутність і правові основи регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. *Право та державне управління*. 2025. № 2. С. 310–317. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.2.41>
9. Галаган С. О. Кримінальне провадження у порядку перейняття. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 10. С. 368–372. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-10/82>
10. Галаган С. О. Визнання і виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2025. № 3. С. 273–279. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.3.38>
11. Галаган С. О. Історико-правові передумови кримінального процесуального співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. *Право UA*. 2022. № 4. С. 104–112. DOI <https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2022.4.16>
12. Галаган С. О. Міжнародно-правові стандарти доказування у механізмі забезпечення справедливого правосуддя. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. № 3. Ч. 3 С. 183–187. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.03.3.27>

Публікації у періодичних виданнях іноземних держав:

Nataliya Shelever, Dmytro Tychyna, Sergii Galagan, Olena Cherniavska, Bohdan Bystrytskyi. Prospects of Justice for Crimes Against Human Peace and Security. *ADS: A MULTIDISCIPLINARY JOURNAL*. 2024. Vol. 74, Issue 3, Page 139–145. URL: <https://unige.org/articles/2024323.pdf>. DOI: <https://doi.org/10.62227/as/74323>

Тези виступів на науково-практичних конференціях:

1. Галаган С. О. Історико-правові передумови кримінального процесуального співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. *Російські воєнні злочини – від документування до покарання*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 02 груд. 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. С. 29–37.
2. Галаган С. О. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. *Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18 листоп. 2022 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 19–22.
3. Галаган С. О. Міжнародне нормативно-правове забезпечення видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. *Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України*: матеріали кругл. столу (Київ, 27 жовт. 2023 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 85–69.
4. Галаган С. О. Особливості взаємодії органів досудового розслідування України з правоохоронними органами інших країн під час розслідування кримінальних правопорушень. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 21 груд. 2023 р.). Київ: КНДІСЕ, 2023. С. 131–136.
5. Галаган С. О. Організація міжнародного розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 2 трав. 2024 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 30–34.
6. Галаган С. О. Європейські стандарти забезпечення права на свободу та особисту недоторканість у кримінальному процесі України. *Доступ до правосуддя: виклики та перспективи*: матеріали науково-практичного круглого столу (Київ, 22 груд. 2025 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2026. С. 15–18.
7. Галаган С. О. Врахування статусу поліцейського України Міжнародним кримінальним судом при розгляді воєнних злочинів. *Міжнародний кримінальний суд у системі сучасного правосуддя*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 24 квіт. 2026 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2026. С. 251–253.

Праці, які додатково відображають результати дослідження:

1. Галаган С. О. Генеза кримінального процесуального співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом. *Per aspera ad astra. На пошану професора Олександра Григорова до 65-річчя*: колективна монографія / за ред. В. Мицика, С. Білоцького. Київ; Одеса: Фенікс, 2025. 340 с. С. 244–259.
2. Галаган С. О. Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. *Кримінальний процес*: підручник / М. Й. Кулик, О. Ю. Хабло, М. Я. Никоненко та ін.: за заг. ред. Д. П. Письменного, Л. Д. Удалової, С. С. Чернявського. Київ: ЦУЛ, 2025. С. 803–818.

АНОТАЦІЯ

Галаган С. О. Теорія та практика міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2026.

У дисертації здійснено комплексне дослідження теоретичних, правових, організаційних і праксеологічних засад міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Визначено стан наукового розроблення відповідної проблематики, досліджено генезис становлення і розвитку міжнародного співробітництва України, розкрито його поняття, сутність, ознаки, принципи та правові основи. Узагальнено зарубіжний досвід нормативного регулювання й організації міжнародної взаємодії у сфері кримінальної юстиції. Охарактеризовано систему суб'єктів міжнародного співробітництва, їхні повноваження та особливості взаємодії, а також розкрито організаційні й процесуальні засади міжнародного розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування або суду. Надано кримінальну процесуальну характеристику основних форм міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Розкрито зміст і порядок надання міжнародної правової допомоги під час проведення процесуальних дій, здійснення кримінального провадження у порядку перейняття, визнання і виконання вироків судів іноземних держав, передачі засуджених осіб, видачі (екстрадиції) та застосування її спрощеного порядку. Виявлено прогалини й колізії кримінального процесуального законодавства, що ускладнюють реалізацію відповідних процедур, та визначено напрями підвищення ефективності взаємодії компетентних органів України з органами іноземних держав і міжнародними правоохоронними організаціями. Окрему увагу приділено особливостям співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, кримінальне провадження, слідчий, прокурор, слідчий суддя, потерпілий, засуджена особа, міжнародна правова допомога, міжнародні стандарти доказування, міжнародний розшук, перейняття кримінального провадження, визнання іноземних вироків, передача засуджених осіб, видача (екстрадиція), спрощена екстрадиція, Міжнародний кримінальний суд, Римський статут.

ANNOTATION

Galagan S. O. Theory and Practice of International Cooperation in Criminal Proceedings. – *Qualification scientific work in the form of a manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in the specialty 12.00.09 – criminal process and forensics; forensic examination; operational and investigative activities. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2026.

The dissertation offers a comprehensive study of the theoretical, legal, organisational and praxeological foundations of international cooperation in criminal proceedings. International cooperation is defined as coordinated activity of competent authorities and officials of Ukraine, foreign states and international institutions, based on international treaties, national legislation or reciprocity and implemented in legally established forms to achieve the objectives of criminal proceedings, ensure the inevitability of criminal liability and protect human rights. Its legal nature is presented as mutual obligations and procedural safeguards founded on legality, sovereign equality, reciprocity, fairness and respect for human rights. The legal framework comprises the Constitution of Ukraine, the Criminal Procedure Code, other laws, binding international treaties and generally recognised principles of international law. Its role in documenting war crimes, ensuring accountability and integrating Ukraine into the European and global legal area is determined.

The experience of the United States and European states is generalised by distinguishing a codified continental European model from a decentralised common-law model based on special statutes, memoranda and interagency agreements. Priorities for Ukraine are systematisation of procedural legislation, joint investigation teams, evidence exchange and institutional cooperation.

The international search for persons hiding from pre-trial investigation authorities or courts is defined as a legally regulated set of operational-search, administrative-verification and investigative procedural measures coordinated through Interpol. A new Article 281-1 of the Criminal Procedure Code is proposed to regulate its grounds, initiation, competent authorities, confirmation by a Red Notice or another Interpol notice, termination and consequences of missing confirmation. A prosecutor's decision alone cannot confirm internationally wanted status or independently justify detention or extradition arrest.

The main forms of cooperation are analysed. For international legal assistance, algorithms for preparing, transmitting, executing and monitoring requests are developed. Article 562 should provide that authorisation for an action abroad is required only where stipulated by a treaty or the law of the requested state and does not expire before execution. Taking over criminal proceedings is defined as prosecution by the requested party upon another state's request under a treaty or reciprocity, accompanied by transfer of the relevant materials. Its use exclusively for crimes and completion of possible procedural actions before transfer are substantiated.

Recognition and enforcement of foreign judgments and transfer of sentenced persons are examined as mechanisms ensuring execution of judicial decisions, inevitability of punishment and social reintegration. Amendments to Article 606 and a

new Article 606-1 are proposed to establish exhaustive grounds for refusal, a duty to provide reasons and safeguards against human rights violations or deterioration of the person's legal position. Wartime difficulties include lost documents, restricted access to registers, security and logistical risks, and transit through third states.

Extradition is characterised as compulsory surrender by the requested state of a person sought for prosecution or enforcement of a judgment. It is distinguished from transfer, which concerns movement of a sentenced person to serve punishment in the state of nationality or permanent residence. Wartime refusal risks include torture or improper detention, violations of rights in proceedings in absentia and political motivation of prosecution. Individual risk assessment, retrial guarantees and appropriate detention conditions are proposed. For simplified extradition, Article 208 should provide a special detention ground based on an official foreign request or Interpol notice, while Article 588 should set a seventy-two-hour period for judicial review of voluntary consent and require verification of human rights guarantees.

The relationship between international standards of proof and fair trial standards is clarified. The "beyond reasonable doubt" standard combines evidentiary sufficiency with the court's inner conviction based on objective, complete and impartial examination and safeguards the presumption of innocence, adversarial proceedings and the right to a fair trial.

Special attention is devoted to cooperation with the International Criminal Court following Ukraine's ratification of the Rome Statute. Amendments to Article 619 are proposed to regulate consultations and ensure that additional grounds related to national security or international obligations remain exceptional and consistent with the Statute. Victims are characterised as active participants entitled to attend hearings, submit applications and motions, receive information and representation, obtain protection and seek reparations. Strengthening national institutions and creating a coherent protection mechanism from the commission of an international crime to enforcement of a reparations decision are substantiated.

Keywords: international cooperation, criminal proceedings, investigator, prosecutor, investigating judge, victim, sentenced person, international legal assistance, international standards of proof, international search, taking over criminal proceedings, recognition of foreign judgments, transfer of sentenced persons, extradition, simplified extradition, International Criminal Court, Rome Statute.